

Sprawy związane z łąkarstwem

I. Inwentaryzacja łąk i pastwisk

Wobec konieczności zwiększenia bazy paszowej ponad 4-milionowy obszar małowydajnych łąk i pastwisk w naszym kraju wymaga opracowania programu zagospodarowania. Do opracowania takiego programu konieczne jest poznanie stanu i możliwości produkcyjnych wymienionych użytków na podstawie ich inwentaryzacji w terenie.

Na zlecenie Centralnego Instytutu Rolniczego doc. J. Prończuk opracował projekt metodyki inwentaryzacji łąk¹ według zasad typologicznego podziału łąk polskich, zaprojektowanego przez J. Bury-Zaleską i J. Prończuka, ustalonego przez Sekcję Łąkarzy i Torfiarzy Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wodno-Melioracyjnych przy NOT.²

Za podstawę podziału łąk przyjęto następujące kryteria: warunki ekologiczne, genezę powstania i roślinność łąk, uznając wodę za podstawowy czynnik kształtujący siedliska łąkowe. Wszystkie łąki podzielono na cztery podstawowe grupy:

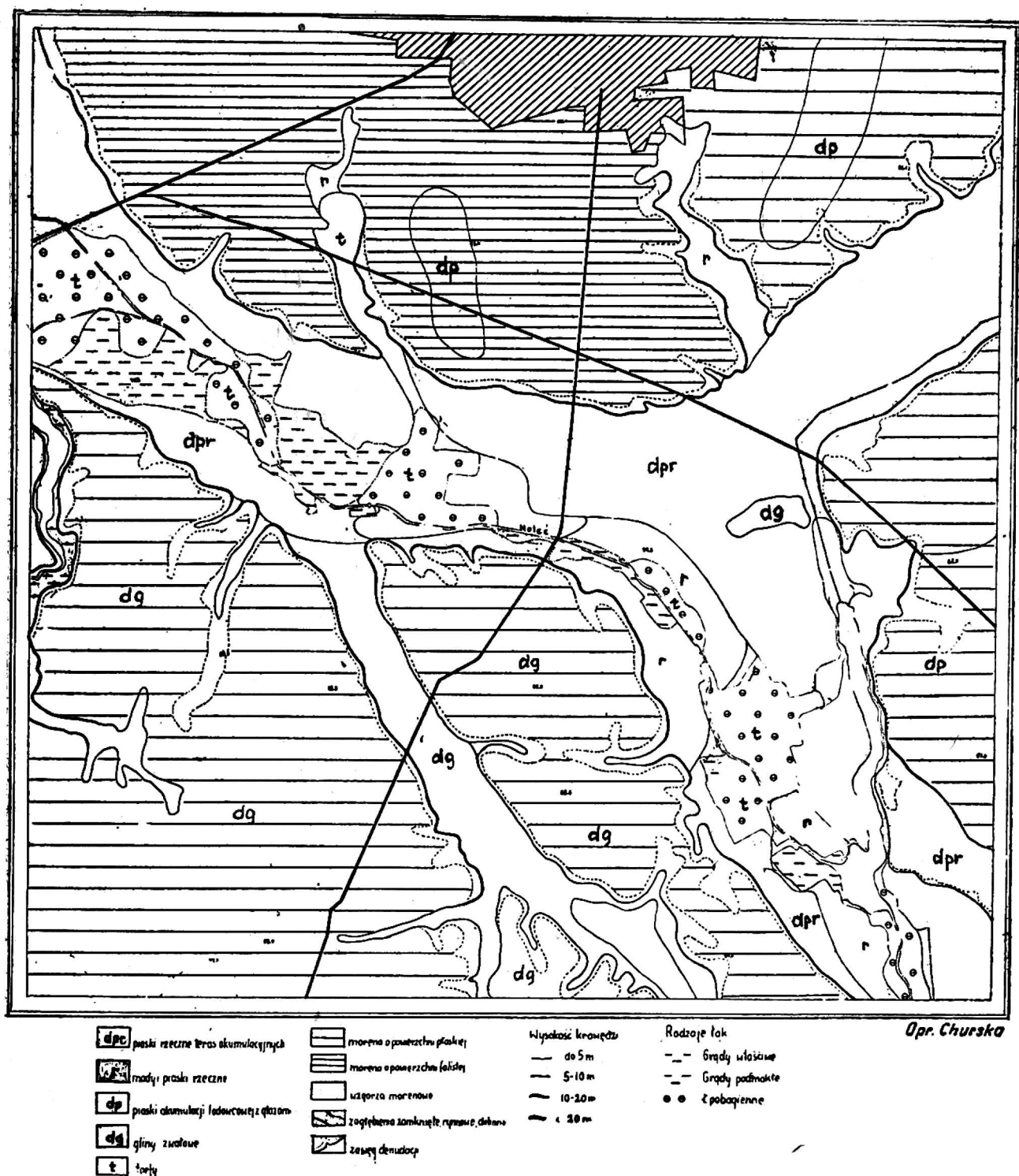
- a) łąki grądowe,
- b) łąki zalewne,
- c) łąki bagienne i pobagienne,
- d) łąki górskie.

Grupy rodzajowe dzielą się na rodzaje, odmiany fizjograficzne i typy florystyczne.

Tak szerokie założenia podziału typologicznego stwarzają możliwości porozumienia i współpracy pomiędzy łąkarstwem a wielu pokrewnymi dziedzinami nauki, jak gleboznawstwo, geografia, hydrologia, ekologia, fitosocjologia i klimatologia. Ponadto podział ten pozwala na porównawcze powiązanie prac inwentaryzacyjnych prowadzonych w Polsce z podobnymi prowadzonymi za granicą, np. w Związku Radzieckim, Anglii, Niemczech itp., gdzie podstawy podziału są odmienne, lecz mieszczą się w ramach podziału przyjętego dla Polski.

¹ „Roczniki Nauk Rolniczych“, 1953, seria A, nr 68.

² „Postępy Nauk Rolniczych“, 1954, nr 4.

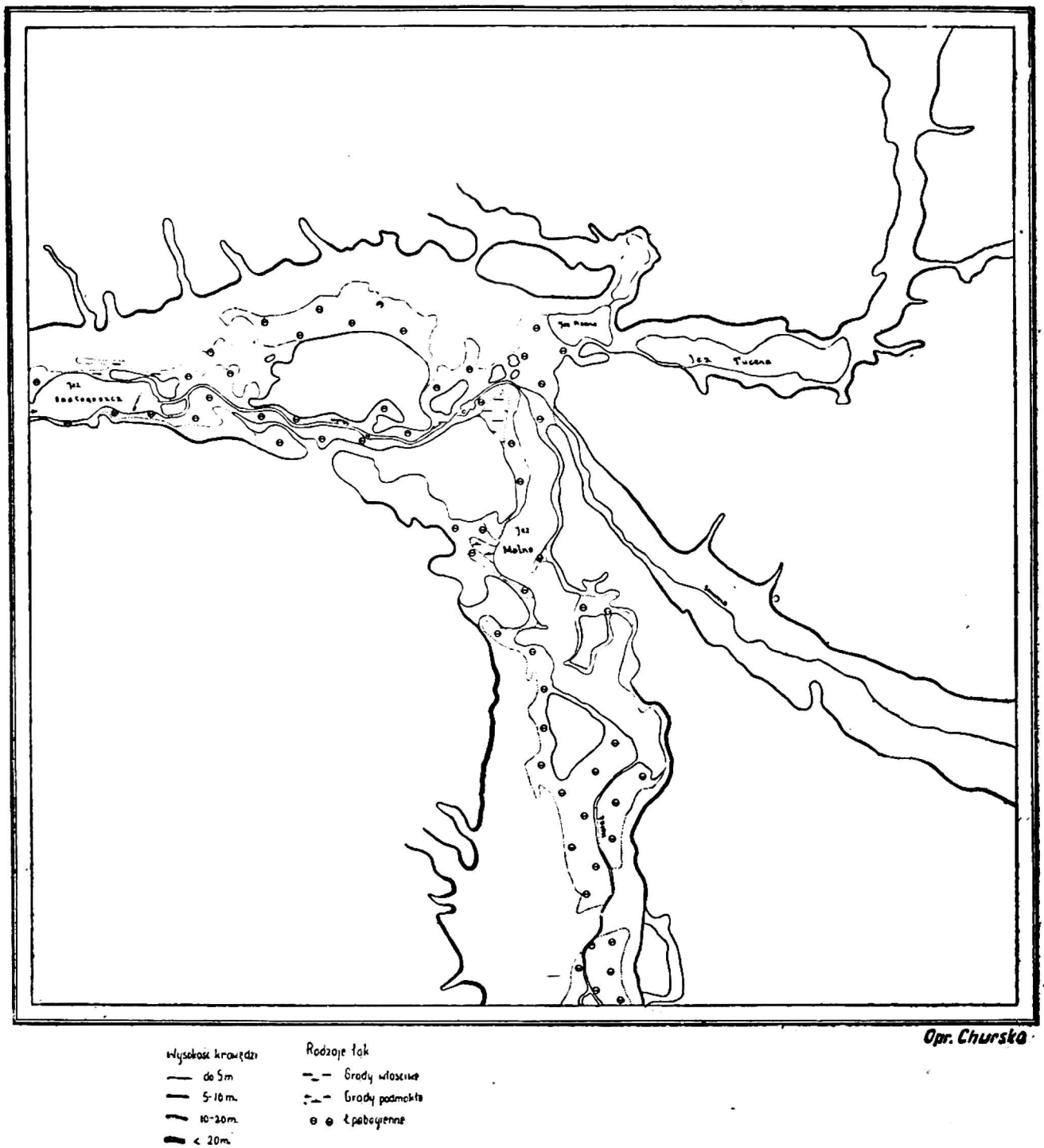

Rys. 1. Kartograficzne ujęcie inwentaryzacji łąk nad Notecią

Projekt metodyki inwentaryzacji, opracowany przez J. Prończuka, jest ujęciem oryginalnym, dostosowanym do polskich warunków i potrzeb.

W celu wypróbowania powyższego projektu w terenie przeprowadzono w 1954 r. w ramach Sekcji Inwentaryzacji Łąk i Pastwisk Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych próbne prace w terenie obejmującym około 20 tys. ha łąk nad Notecią i około 36 tys. ha w okolicach Warszawy.

Przy szkicowaniu w terenie stosowano skalę 1 : 25 000, przy opracowaniu kartograficznym — skalę 1 : 100 000.

Rys. 2. Kartograficzne ujęcie inwentaryzacji łąk nad Notecią

Przy kartowaniu łąk współpracowali z łąkarzami również geografowie, dzięki czemu można było uzyskać materiał przedstawić graficznie na tle map geomorfologicznych zlewni, wykazując w ten sposób związek zachodzący między typami łąk a charakterem zlewni, w której się one wykształciły.

Wyniki inwentaryzacji zostały zreferowane w dniu 14. IV. 1955 r. na zebraniu w NOT, poświęconym temu zagadnieniu. Na zebraniu tym przedstawiono uzyskane materiały pracownikom terenowym i wysłuchano ich

postulatów. Dyskusja i wypowiedzi wykazały pełną przydatność typologii łąk oraz inwentaryzacji dla celów praktycznych. Zgłoszono wiele uwag, które posłużą do dalszego doskonalenia podziału typologicznego i metod pracy inwentaryzacyjnej.

W 1955 r. rozszerza się znacznie powierzchnię objętą inwentaryzacją. Osiągnie ona prawdopodobnie obszar 76 000 ha. Prace koncentrują się na obszarze wiążącym się z wielką inwestycją melioracyjną kanału Wieprz—Krzna.

Dla ilustracji prób kartograficznego ujęcia inwentaryzacji łąk na rys. 1 i 2 przedstawione są dwie krańcowo różne mapki.

II. Z prac Zespołu Rolniczo-leśnego i Melioracyjnego Komitetu Gospodarki Wodnej Polskiej Akademii Nauk

Zadanie Zespołu polega na opracowaniu wytycznych naukowych do perspektywicznego, kompleksowego planu gospodarki wodnej w rolnictwie. Cele, zadania i metodyka prac zostały podane w „Gospodarce Wodnej“, nr 1, 1954 r.

Referaty będą drukowane w specjalnym problemowym zeszycie PAN, poświęconym pracom Zespołu. Poniżej podajemy w skrócie stan prac oraz ich ważniejsze wyniki:

1. Grupa referatów ekonomiczno-rolniczych jest najbardziej spóźniona. W toku opracowania jest rozkład perspektywicznego zapotrzebowania na artykuły rolnicze w poszczególnych okręgach gospodarczych kraju oraz możliwości pokrycia zapotrzebowania przez rozwijającą się produkcję rolniczą. Leśnictwo opracowuje istniejący i perspektywiczny rozwój lasów z uwagi na potrzeby gospodarcze i z uwzględnieniem lasów jako czynnika regulującego bilans wodny.

2. Grupa norm potrzeb wodnych zakończyła swoje prace. Prof. St. Bac opracował na podstawie badań na polach ustalonych wskaźniki zużycia wody przez ważniejsze uprawy rolnicze, a prof. J. Ostromecki podał normy określania przewidywanych potrzeb wodnych w związku ze zwiększoną produkcją z uwzględnieniem różnych warunków agrotechnicznych i melioracyjnych w pozycji wyjściowej.

Prace te umożliwiają określenie perspektywicznych zmian bilansu wodnego, spowodowanych zmianą struktury użytkowania, zasiewów oraz poziomu produkcji z uwzględnieniem wykorzystania istniejących rezerw wody w rolnictwie. Wypełniają one dużą lukę w dziedzinie gospodarki wodnej.

3. Grupa potrzeb wodnych rolnictwa i leśnictwa określiła w ogólnym zarysie potrzeby użytków zielonych, sadownictwa, ogrodów, przemysłu

rolnego oraz zaopatrzenia w wodę gospodarstw. Na ukończeniu są prace w zakresie leśnictwa i zadrzewień nieleśnych oraz gospodarki na gruntach ornym.

4. Grupa zmniejszenia niedoborów wody opracowała zagadnienia zbiorników wodnych dla celów rolnictwa, rolniczego wykorzystania ścieków oraz wpływu ulepszonej agrotechniki na bilans wodny.

5. Grupa monograficzna opracowała monografię dorzecza rzeki Noteci, Warty, części Dunajca, uwzględniając przede wszystkim wpływ zmian w produkcji rolniczej na bilans wodny. W opracowaniu znajduje się monografia dorzecza Wieprza.

Co do wyników dotychczasowych prac można stwierdzić ogólnie, iż mimo dużej zmienności i różnorodności wpływu rozmaitych czynników na bilans wodny w rolnictwie, opracowany materiał o dużej wartości naukowej umożliwi dla Biura Studiów Gospodarki Wodnej PAN przygotowanie zrębów perspektywicznego, kompleksowego planu gospodarki wodnej dla rolnictwa i leśnictwa.

III. Rolnicze ekspertyzy przedmelioracyjne

Z powstaniem w Polsce Ludowej biur projektowych zarysowała się nieodzowna potrzeba prowadzenia studiów terenowych umożliwiających poprawne projektowanie. W tym celu w Biurze Projektów Wodno-melioracyjnych w Warszawie powołano w 1950 r. Dział Ekspertyz i Studiów Ekonomicznych. Zatrudnia on rzeczoznawców rolników i melioratorów.

Wykonywane ekspertyzy są jedną z podstaw projektowania wodnych melioracji. W ciągu 4 lat pracy nastąpiło zróżnicowanie ekspertyz na:

- a) ekspertyzy szczegółowe,
- b) wstępne studia przedmelioracyjne,
- c) ekspertyzy generalne.

Wszystkie one zawierają głównie rozwinięcie problemów rolniczych, a ponadto obejmują zagadnienia hydrografii, hydrologii i melioracji.

Zróżnicowanie ekspertyz nastąpiło w wyniku przystosowywania ich do konkretnych potrzeb.

Ekspertyzy szczegółowe dają materiał do rozwiązań technicznych melioracji wodnych w odniesieniu do obiektów wielkości do 5000 ha. Obejmują one zwykle szczegółowo opracowane doliny na tle ogólnie ujętej roślinności.

Wstępne studia przedmelioracyjne są podstawą do generalnych projektów melioracji wodnych.

Ekspertyzy generalne są tłem dla generalnych rozwiązań melioracyjnych oraz podstawą do organizacji terenu (plany regionalne) w sensie jego

rolniczego i kompleksowego wykorzystania. Obejmują regiony gospodarcze, w których poszczególne dorzecza są podstawą przedstawiania materiału i wniosków.

Metoda wykonania jest we wszystkich wypadkach podobna i polega na:

a) zebraniu danych kartograficznych i rzeczowych przed wyjazdem w teren;

b) wyjeździe w teren w celu zebrania danych oryginalnych dla stanu obecnego;

c) opracowaniu kartograficznym i opisowym (kameralnie) na podstawie zebranego materiału, przy czym szczegółowość i skala opracowań są różne.

Analizie podlegają: gleba, szata roślinna, warunki wodne, sposób gospodarowania i problem ekonomiczno-gospodarczy. Przy ekspertyzach generalnych dodatkowo wchodzi w grę fizjografia i klimatologia. Na zakończenie tych rozważań podane są wnioski i orzeczenia co do celowości, kierunku i sposobu wykonania zamierzonych inwestycji technicznych.

Dotychczas wykonano najwięcej ekspertyz grupy pierwszej i drugiej. One też w największym stopniu są wykorzystywane przez różne resorty do celów związanych i nie związanych z melioracją.

Dla zorientowania zainteresowanych w materiale, jaki w ten sposób nagromadził się w resorcie Ministerstwa Rolnictwa (w Biurze Projektów Wodno-melioracyjnych), przytacza się mapkę dokonanych ekspertyz z numeracją obiektów (rys. 3).